

# **Porodična sredina i alternativna briga o detetu**

# Pojam i značaj porodice za ostvarivanje prava deteta

- Pravna definicija porodice
- Porodica - osnovna jedinica zajednice i prirodno okruženje za razvoj i dobrobit deteta
- **Oblici porodice**
  - dvogeneracijske, šire porodice, zasnovane na braku, na vanbračnoj zajednici, jednoroditeljske, istopolne...



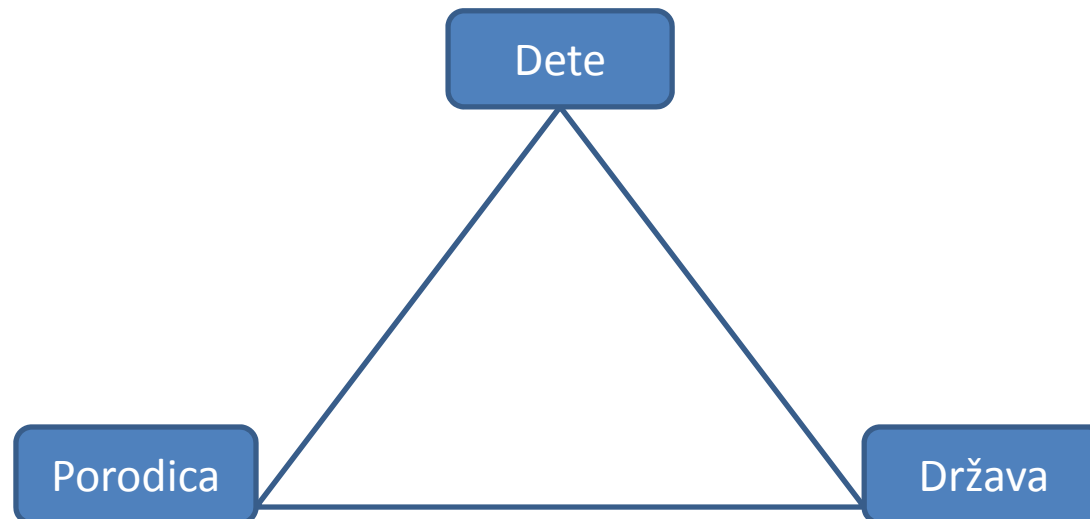
# Pojam porodice u medjunarodnom pravu

- **Komitet za ljudska prava** - koncept porodice treba tumačiti u širokom smislu kako bi sadržao *„sve one osobe koje se društvu date države ugovornice smatraju sastavnim delom porodice“*.
- **Evropski sud za ljudska prava** - *„porodični život nije ograničen samo na roditelje već uključuje i biliske rođake, poput baka i deka“*.

# Dete, porodica, država

## Član 5. Konvencije

- Države članice poštuju odgovornosti, prava i dužnosti roditelja ili, ako je takav slučaj, članova šire porodice ili zajednice, kako je predviđeno lokalnim običajima, zakonskih staratelja ili drugih lica zakonski odgovornih za dete, da na način koji je u skladu s razvojem sposobnosti deteta obezbede, upute i usmeravaju dete u ostvarivanju njegovih prava koja su priznata u ovoj konvenciji



# Roditeljska odgovornost

## Član 18. Konvencije

- 1. Strane ugovornice će uložiti najveće napore da se obezbedi priznavanje principa da **oba roditelja imaju zajedničku odgovornost u podizanju i razvoju deteta**. Roditelji ili, u zavisnosti od slučaja, zakonski staratelji imaju **prevashodnu odgovornost za podizanje i razvoj deteta**. Najbolji interesi deteta će biti njihova osnovna briga.
- 2. U cilju garantovanja i unapređivanja prava iz ove Konvencije, strane ugovornice će **pružiti odgovarajuću pomoć roditeljima** ili zakonskim starateljima u ostvarivanju odgovornosti za podizanje deteta i obezbeđivati razvoj ustanova, kapaciteta i službi za zaštitu dece.
- 3. Strane ugovornice će preduzeti odgovarajuće mere da obezbede da **deca zaposlenih roditelja** koriste usluge i kapacitete dečje zaštite koje im pripadaju.

# “Mešanje” države u porodične odnose

- Porodica - idealno okruženje za dete
- Porodica - mesto kršenja prava deteta
- Porodica ne uživa neprikosnovenu privatnost
- Dva načina promene odnosa država-porodica i porodica-dete
  - osnaživanje deteta kroz koncept participacije i
  - šire ovlašćenje države da se “umeša” u život porodice

# Odvajanje deteta od roditelja

## Član 9. Konvencije

- (1) Strane ugovornice će obezbediti da dete ne bude odvojeno od svojih roditelja protiv njihove volje, osim kada nadležne vlasti, uz sudski nadzor, odrede u skladu sa važećim zakonom i postupkom, da je takvo **odvajanje neophodno u najboljem interesu deteta**. Takva odluka može biti neophodna u određenom slučaju, kao npr. ako roditelji zlostavljaju ili zanemaruju dete ili žive odvojeno pa se mora doneti odluka o mestu stanovanja deteta.

# Deca bez porodičnog staranja

## Član 20. Konvencije

- 1. Detetu koje je **privremeno ili stalno lišeno porodične sredine** ili kome, u njegovom najboljem interesu, **ne može biti dopušteno** da u takvoj sredini ostane, imaće pravo na posebnu zaštitu i pomoć države.
- 2. Strane ugovornice će u skladu sa svojim nacionalnim zakonima obezbediti **alternativnu brigu za takvo dete**.
- 3. Takva briga može da uključi, između ostalog, **smeštaj u drugu porodicu, kafalah** prema islamskom pravu, **usvojenje** ili, ako je neophodno, smeštaj u odgovarajuće **ustanove** za brigu o deci. Pri razmatranju rešenja, dužna pažnja će biti posvećena potrebi uspostavljanja kontinuiteta u podizanju deteta kao i etničkom, religioznom, kulturnom i jezičkom poreklu deteta.



# Smernice za alternativno zbrinjavanje dece – 2009.

- SOS Dečija sela (SOS Children's Villages) – 1949. i Međunarodni socijalni servis (International Social Service - ISS) – 1924.

## PREVENCIJA ALTERNATIVNOG ZBRINJAVANJA

- Promovisanje roditeljskog staranja
  - Politike orijentisane na porodicu, osmišljene da promovišu i snaže sposobnost roditelja da se staraju o svojoj deci.
  - Delotvorne mere za prevenciju napuštanja deteta, odricanja od deteta i razdvajanja deteta od porodice
  - Usluge podrške i zbrinjavanja za **samohrane i adolescentne** roditelje i njihovu decu
  - Podrška i usluge za braću i sestre koji su izgubili svoje roditelje ili staratelje i koji su odlučili da ostanu zajedno u svome domaćinstvu, ukoliko je najstariji brat/sestra voljan/na i smatra se sposobnim/om da bude “glava domaćinstva”.
- Prevenција razdvajanja porodice i reintegracija porodice

# Oblici alternativnog zbrinjavanja

- **Neformalno zbrinjavanje:** svaki privatni aranžman osiguran u nekom porodičnom okruženju, u okviru kojeg se za dete staraju rodbina ili druge osobe u svom individualnom svojstvu, na inicijativu deteta, njegovih odnosno njenih roditelja ili druge osobe, bez naloga suda ili drugog organa
- **Formalno zbrinjavanje:** sve vrste staranja koje se pruža u nekom porodičnom okruženju koje je naložio sud ili drugi organ, kao i sve vrste staranja koje se pruža u institucionalnom okruženju, uključujući privatne ustanove

## **OBLICI:**

- **Srodničko staranje**
- **Hraniteljstvo**
- **Oblici zbrinjavanja sličnog porodičnom**
- **Institucionalno zbrinjavanje**
- **Nadzirani nezavisni životni aranžmani za decu**

# Principi

- Princip nužnosti
- Princip prikladnosti
- **Utvrđivanje najpogodnijeg oblika zbrinjavanja za dete**

# Stanje u Srbiji – 2012. godina

- 4.900 dece obuhvaćeno merama nadzora nad vršenjem roditeljskog prava
- 9.628 dece stavljeno pod starateljstvo
- 3012 dece svedoci porodičnog nasilja
- 640 dece izmešteno iz porodice radi bezbednosti – broj se udvostručio u odnosu na 2011. - 359.
  - Oba roditelja zlostavljaju dete (26,6%); Jedan roditelj nije u mogućnosti da zaštiti dete od drugog roditelja (46,6%); Roditelji nisu u mogućnosti da zaštite dete od zlostavljanja van porodice (2,4%)
- 105 dece dato na usvojenje
- 5.993 dece smešteno u hraniteljske porodice
- 1.654 smešteno u domove za decu (149 - u uzrastu do 3. godine)

# Stanje u Srbiji

- Deca sa smetnjama u razvoju su i dalje delom u institucijama za smeštaj (približno 500 dece ili 54,6% od ukupnog broja dece sa smetnjama na smeštaju).
- Deca pripadnici romske nacionalne manjine su nadproporcionalno zastupljena među decom koja su zaštićena kroz uslugu smeštaja u domovima i u hraniteljskim porodicama



